

A szöveg elméleti, majd gyakorlati szinten is összefoglalja a hipertext struktúrák metaforikus kapcsolatait, amelyeket költői szövegek interpretációja kognitív paradigmájának nevez.

A munka záró fejezete az eddigiek teljesebb alapvetését és kidolgozását tartalmazza, egy további példa bemutatásával.

Teljes megfogalmazásban jelenik meg a dolgozat *raison d'être*-je, a korábban már több szinten megjelenített hipertext alapú kognitív séma, majd ennek illusztrálására a szerző elvégzi egy újabb Radnóti-költemény, a *Sem emlék, sem varázslat* című vers angol változatának interpretációját, beleértve egy függelékként szerepeltetett konkordancia szótárt is.

Az interpretáció konklúziójaként megállapítható, hogy egy költemény információs tartalmának hipertext formába való konvertálása az analízis rendkívül hatékony eszköze, de ez további paradigmákat (módszereket) igényel a teljes megértés érdekében.

Az egyik ilyen javasolt módszer térkép (mapping) készítése, ahol a struktúra linkjei reprezentálhatók. Ez a továbbiakban lehetőséget ad a szörfölésre, és így a linkek jelezhetők. A második, hogy a vers főbb részei kétdimenziós táblázatba rendezhetők, és így további elgondolások kiinduló pontjai lehetnek. Ez a gondolat végül a Maslow-féle szükségletek hierarchiájához, majd az együttes motivációhoz vezet.

A modellel, a hipertext formátummal tehát éppúgy eljuthatunk a költői szöveg végső jelentéséhez, mintha más, nem szövegtan és informatika szimbiózisából született, modellt használnánk.

A disszertáció elérte célját: új, paradigmaticus műszert dolgozott ki, amely bizonyíthatóan alkalmazható.

Benediktsson Dániel

1. Kép és szöveg

Wilhelm Busch: Max und Móric

Fordította Gyimóthy Gábor

Aranyhal Könyvkiadó, Budapest, é. n.

Wilhelm Busch német költő, rajzoló 1865-ben a Münchener Bilderbogen számára készítette el *Max und Móric* című képes-verses történetét, megteremtve ezzel azt a sajátos műfajt, amellyel műveinek óriási népszerűséget szerzett.

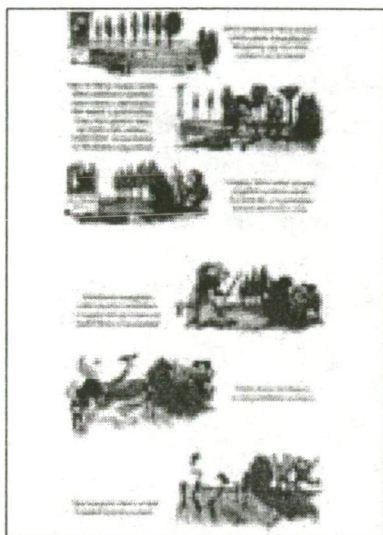
Művészetében a vers és a rajz teljesen egyenrangú, egymást szervesen kiegészítő, egymástól elválaszthatatlan. Éles kontúrú, egyénien groteszk grafikai Daumierre emlékeztetnek, a versek négyüteműek, szokatlan rímelésűek.

SZÉL JENŐ így méltatja: „A német művészet egyik legjelentősebb humoristája, bár saját kora félreismerte, tréfacsínálót látott benne, holott a vidám felszín alatt mélységesen nyugtalanító leleplező satíra rejlik.” (*Világirodalmi Lexikon.*)

Max és Móric, a két kis csínytevő a magyar fordításokból *Marci és Miska* (Cziklay L., 1895., Rudnyánszky Gy., 1912.) néven váltak ismertté.

A Maxról és Móricról szóló képtörténetben – amelyet verses előszó és utószó fog közre – a két kis csibész hét – 95 színes képpel illusztrált – csínytevését olvashatjuk. A

képtörténetre a szerző maga is utal az előszóban: „Íme, hát mit tettek ketten, / felírva és lefestetten”.

A hét csíny közül kettőnek szenvedő alanya Bolte asszony, egynek-egynek Böck mester, a szabó, Lampel tanár úr, Fritz nagybácsi, a pék és végül egy derék paraszt.

A két kis csibész, akinek „*incselkedve – gaztettekre volt csak kedve*”, az özvegy Bolte asszony csirkéit ejti fogságba, hogy aztán a második csínyben a már megsütött szárnyasokat a ház kéményén kimenekítve megegye, mit sem törődve azzal, hogy az özvegy a mérgét Spitz nevű ártatlan kutyáján tölti ki. – Böck mester, a szabó sem jár jobban, Max és Móric elfürészeli a háza előtti pallót és a szabó, a csínytevők után futva, vízbe esik. (Itt ízelítőül ennek a csínynek a képtörténetéből található egy (fekete-fehér másolatú) részlet.)

Lampel tanár úr pipájába puskaport, Fritz nagybácsi ágyába cserebogarakat rejtenek. – A „Hatodik csíny”-ben a két torkos a pék édes süteményeire áhítozik, a ház kéményén át akarnak belopózni, ám a dagasztó ládában találják magukat, s noha nehezen szabadulnak, mégis megpróbálkoznak a hetedik csínnyel. – A malomba tartó derék paraszt gabonás zsákját felvágják, a gabona szétszóródik, de ezzel a „*csínyeknek is végre vége*”, a két csibész elnyeri büntetését. Házról házra terjed a hír „*szól a pék: így jár, ki nyalánk!*”, „*S így tűnik az öreg Fritznek: / bére ez a buta viccnek*”.

Wilhelm Busch számos figurája tovább él a köztudatban, tömör megfogalmazású sorai közül sok szállóigévé vált, mint például a Max és Móric képtörténet utószavában Böck mester szavai: „*életcél nem lehet gazság*”

(Wilhelm Busch képtörténeteinek összkiadásához lásd: Wilhelm Busch *Sämtliche Bildergeschichten. Mit 3380 Zeichnungen*. Herausgegeben von Rolf Hochut. München – Wien – Gütersloh: Verlagsgruppe Bertelsman, é. n. Az egyik képtörténetre épülő kreatív

gyakorlathoz pedig: *Multimédia. Több mediális összetevővel rendelkező irodalmi szövegek elemzése II.* Budapest, OKSZI, 1998. 34-36., valamint PETŐFI S. JÁNOS – BENKES ZSUZSA: A multimediális szövegek megközelítései. Pécs, *Iskolakultúra*, 2002. 44-47.)

Benkes Zsuzsa

William Shakespeare: *Szonettek* Justus Pál fordításában

Az illusztrációkat Balla Margit készítette

Európa Könyvkiadó, Budapest

E fordításról a kötet borítólapjának belső oldalán a következőket olvashatjuk.

William Shakespeare 1609-ben – kalózkiadásban – megjelent szonettciklusa a világirodalom legrejtelmesebb művei közé tartozik, népszerűségével talán csak Catullus és Villon versei vetekedhetnek. Shakespeare életművén belül is csak a Hamletet övezi hasonlóan felfokozott érdeklődés.

Magyarul több teljes fordítása is olvasható: a 19. században Győri Vilmos és Szász Károly (1880), majd Ferenczy Zoltán (1916 – 1922), Szabó Lőrinc (1921), később Keszthelyi Zoltán (1943) fordította le a teljes szonettciklust.

Justus Pál (1905 – 1965) társadalomtudós, költő, műfordító, a Szociáldemokrata Párt

egyik vezetője, országgyűlési képviselő 1956-ban adta közre a saját fordításait, melyeket a megelőző évek tragikus körülményei között készített. Justust a koncepciós perek során 1949-ben bebörtönözték, és csak 1955-ben szabadult. A szonettekét börtönévei alatt fordította egy oxfordi kiadás és egy szótár segítségével – fejből, papírfecnikre. E fordítások értéke azonban, mint azt az olvasó is tapasztalhatja, nem az alkotás ellenében ható körülményekben rejlik: Justus méltó és egyéni változatot teremtett.

E leírás kiegészítéseként figyelmet érdemelnek Justus Pál előszavának bevezető mondatai is: